

KRZEŚCIJAŃSKI (2829) *ai*

krześcijański (1658), **chrześcijański** (1151), **kreścijański** (10), **chreścijański** (10);
krześcijański *MetrKor* (2), *BierRaj* (2), *OpecŻyw* (10), *ForCnR*, *FalZioł* (2), *FalZiołUng* (2),
BielŻywGlab (4), *MiechGlab* (8), *KłosAlg* (2), *RejPs* (33), *ComCrac*, *LibMal* (4), *ConPiotr*, *SeklKat*
(38), *KromRozm I* (42), *KromRozm II* (62), *KromRozm III* (36), *BielKom*, *GliczKsiąż* (11), *GroicPorz*
(15), *KrowObr* (167), *RejWiz* (4), *Leop* (6), *OrzList* (26), *LeszezRzecz* (2), *RejZwierc* (12), *BibRadz*
(20), *GrzegRóżn* (6), *KochZg*, *LeovPrzep* (12), *OrzQuin* (45), *Prot*, *SarnUzn* (7), *RejAp* (15),
GórnDworz (3), *RejPos* (238), *RejPosWiecz*² (4), *RejPosWiecz*³, *HistRzym* (6), *BielSat* (3), *RejZwierc*
(52), *BielSpr* (17), *RejPosRozpr* (5), *RejPosWstaw* (10), *BudBibKaw* (2), *MycPrz* (2), *WierKróc*,
StryjWjaz, *CzechRozm* (4), *PaprPan*, *Oczko* (2), *MWilkHist* (4), *KochJez*, *ArtKanc* (8), *KochWr*,
KochWrJan, *Calep*, *KochFrag*, *OrzJan* (24), *JanNKar* (3), *SarnStat* (36), *CiekPotr*, *CzahTr* (16);
chrześcijański *MurzHist* (16), *MurzNT* (5), *MurzNTSekl*, *MurzOrt*, *DiarDop* (2), *BiałKat* (61),
KwiatOpis (3), *KarnNap* (19), *ModrzBazBud*, *SkarJedn* (104), *NiemObr* (4), *ReszPrz* (43), *ReszHoz*
(23), *ReszList* (29), *WerGość* (4), *BielSen* (2), *KochPieś*, *KmitaPsal*, *GrochKal* (3), *GrabowSet* (2),
LatHar (55), *KołakSzczęśl* (3), *WujNT* (149), *KlonKr*, *SkarKaz* (49), *VotSzl* (10), *SkarKazSej* (31),
KlonFlis, *KlonWor* (3); krześcijański : chrześcijański *LibLeg* (11:95), *Diar* (3:19), *Mącz* (9:1), *KuczbKat*
(1:43), *WujJud* (4:69), *WujJudConf* (31:4), *ModrzBaz* (10:19), *WysKaz* (1:2), *SiebRozmyśl* (2:5),
PowodPr (44:8); krześcijański : kreścijański *WróbŻołt* (49:3), *LubPs* (14:2), *OrzRozm* (24:2), *BielKron*
(405:2); chrześcijański : chreścijański *SeklWyzn* (36:1), *RejKupSekl* (1:1), *BiałKaz* (30:1), *SkarŻyw*
(149:1), *StryjKron* (34:1), *PaprUp* (2:4), *ActReg* (6:1); chrześcijański : kreścijański *RejKup* (1:1).

e oraz a jasne.

sg *m N* krześcijański (288). ◇ *G* krześcijańskiego (284); -ého (10), -ego (3), -(e)go (271);
-ého *OrzQuin* (4), *OrzJan* (2), *SiebRozmyśl*; -ého : -ego *MurzHist* (1:2), *SarnStat* (2:1). ◇ *D*
krześcijańskiemu (82); -ému (2), -emu (4), -(e)mu (76); -ému *OrzQuin*; -emu *MurzNT*; -ému : -
emu *MurzHist* (1:3). ◇ *A* krześcijański (116). ◇ *I* krześcijańskim (51), krześcijański(e)m *LibLeg* (2).
◇ *L* krześcijańskim (100), krześcijańskim (3) *MurzHist*, *MurzNT*, *OrzQuin*; ~ -em (2) *MurzHist*,
MurzNT; -ém (1) *OrzQuin*. ◇ *V* krześcijański (126). ◇ *f N* krześcijańska (132), krześcijańska (2); -
ą : -a *SkarŻyw* (3:2). ◇ *G* krześcijańskiej (425); -ěj (44), -ej (6), -(e)j (375); -ěj : -ej *BiałKat* (15:6).
◇ *D* krześcijańskiej (63); -ěj (4), -(e)j (59). ◇ *A* krześcijańską (212). ◇ *I* krześcijańską (26). ◇ *L*
krześcijańskiej (93), krześcijański(e) (1) *FalZioł*; ~ -ěj (2) *OrzJan*, *SiebRozmyśl*, -ej (1) *MurzNT*, -
(e)j (90). ◇ *V* krześcijańską (1), krześcijańsk(a) (1). ◇ *n N* krześcijańskié (64); -é (3), -e (1), -(e) (60);
-é *OpecŻyw*; -é : -e *OrzQuin* (2:1). ◇ *G* krześcijańskiego (47); -ého (3), -ego (2), -(e)go (42); -ého
SarnStat (2); -ego *OrzJan*; -ého : -ego *OrzQuin* (1:1). ◇ *D* krześcijański(e)mu (4). ◇ *A* krześcijańskié
(30); -é (4), -(e) (26). ◇ *I* krześcijańskim (10). ◇ *L* krześcijańskim (27). ◇ *V* krześcijański(e) (1). ◇ *pl N*
m pers krześcijańscy (87), krześcijańszczy (1) *KłosAlg* Av, krześcijańskie (4) [w tym: *cum sb książęta*
(3), *ludzie* (1)]; -y : -(e) *BielKron* (12:4). *subst* krześcijańskié (57); -é (8), -(e) (49). ◇ *G* krześcijańskich
(231). ◇ *D* krześcijańskim (59), krześcijański(e)m (2) *RejPs*, *DiarDop*. ◇ *A m pers* krześcijańskié
(23), krześcijańskich (3); -ich *NiemObr*; -é : -ich *BielKron* (7:2). *subst* krześcijańskié (53); -é (4), -
e (3), -(e) (46); -é *KochJez*, *SarnStat*; -e *MurzHist*; -é : -e *OrzQuin* (1:1), *SiebRozmyśl* (1:1). ◇ *I m*

krześcijańskimi (37), krześcijańskiemi (7); -émi *FalZioł, RejAp, RejZwierc* (2), *WujJudConf, SarnStat*;
-imi : -émi *BielKron* (6:1). ~ -émi (1), -(e)mi (6). *f* krześcijańskimi (7), krześcijańskiemi (1) *SarnStat*.
n krześcijańskimi (2) *LibLeg, OrzQuin*, krześcijański(e)mi (1) *OrzRozm*. $\diamond$ *L* krześcijańskich (60). $\diamond$
V m pers krześcijańscy (1). $\diamond$ *D sg n skostn* po krześcijańsku (2).

Sł stp notuje, Cn s.v. chrześcijaństwo, Linde XVI – XVIII w.

Przymiotnik od „krześcijanin” ‘człowiek ochrzczony, wyznawca religii głoszonej przez Chrystusa’;
Christianus Miech, Mącz, Modrz, JanStat, Cn:

1. *Związany z religią, wyznaniem chrześcijan, wiarą w Chrystusa (lub podobnie) (1236) : LibLeg* 10/149v; *MiechGlab* 48; *Miern* iefc y pyć/ iako by ciało niemiałó fwowołnoŃcy ku grzechu/ á toć iefť poŃt krześciańŃki oktorem pan Chriftus łam raczył powiedzieć. *SeklKat* K2; *KromRozm I* I4 [2 r.]; *KromRozm II* h4; *ktory odŃtępuie Kredá/ álbo tŃlonkow krześcijánŃkich/ ktore ApoftolŃkami zowiemy. KrowObr* A4, B3, 30; *OrzList* b, b3v [2 r.], c3v, e3, m3v; *rozeŃłal piŃárze po Ńwiecie Ńzukác á wywiádowác Ńie o ciáłach Ńwiętych męczęnnikow kryeŃciánŃkich [!]* *BielKron* 152, 144, 153; *obáliwŃzy ten ieden KrzeŃciánŃki fundáment/ że iefť ieden Bog nie inŃzy kthory/ ále Páná náŃzego Iezufa KryŃtuŃá Oćiec GrzegRóżn* G4; *OrzQuin* K, N3v; *RejAp* 116v; *iáko Ńie Ńpráwowác mamy przypogrzebiech KrzeŃciánŃkich RejPos* 352 *marg*, 71 *marg*, 141v *marg*, 349 *marg*; *KuczbKat* 325; *WujJud* 45, 46, 144, 200 *žp*, 205v, Mm7v; *Acžkolwiek niekthorzy ŃiedŃŃ ŃwiátoŃci KrzeŃcijánŃkich kłáda/ ále dowodu žadnego ná to z piŃmá niemáią. WujJudConf* 159, 44v, 188, 189v; *CzechRozm* A5, 105 [2 r.]; *łácnieyby im [heretykom] wŃŃtŃki ChrzeŃciánŃkie księgi y owŃzem wŃŃytŃko ChrzeŃciánŃstwo wygubić/ á niŃzli tę prawdę okoŃo byćia Piotrá S. w Rzymie z fałŃzowác SkarJedn* 84; *Ten do náuk Ńwieckich/ piŃma Ńwiętego/ y táiemnic ChrzeŃciánŃkich/ náukę przyłáczywŃzy: bárzo Ńię chćiwym Ńercem/ iáł cnot doŃkonálŃzych ChrzeŃciánŃkich SkarŃyw* 592, 457, 517; *NiemObr* 59; *LatHar* 81; *Z Mędrcom y Poetow ChrzeŃciánŃkich y PogánŃkich/ o tymŃe. KołakŃzczęŃł* C3v, A2; *Ktoremi Ńłowy nie odrzucać Bog žadnych ceremoniy áni ofiar ChrzeŃcijánŃkich/ ktore Ńobie ofiárowác kaŃe w nowym teŃtámenćie. WujNT* 39, 8, 39 *marg*, 124, 133 *marg*, 243 (19); *WysKaz* 40; *PowodPr* 40, 51 [2 r.]; *SkarKaz* 386a.

W połáczeniu szeregowym (1): Kronika. tho iefťŃ HiŃtorya Ńwiátá [...] z rozmáitych HiŃtorykow/ ták w Ńwiętych piŃmie KrzeŃcijánŃkim ŃydowŃkim/ iáko y PogánŃkim BielKron kt.

W przeciwŃstawieniach: »krześcijański ... Ńydowski (10), pogańŃki (5), hijeroŃolimŃki (2), aryjańŃki, bałwochwálŃski« (19): *BielŃywGlab* 13; *Tym obyczáyem tedy čyęŃŃŃŃy náŃz krzeŃciyanŃki zakon/ niŃzli ŃydowŃki. KromRozm II* m, v; *y tego ręká/ ięzykiem/ y piorem dowiodę: iż ŃbiŃzká Kárdynałá krzeŃť/ krzeŃciánŃki byŃł: y MŃzá krzeŃciánŃká/ nie bałwochwálŃká miewáŃł* *OrzList* e3; *KochZg* A2; *RejZwierc* 263v; *BielSpr kt*; *wŃŃŃtŃki tákowe BoŃkie obrázy y podobieńŃtwá názywamy kłámŃtwem y bałwány nietylŃko PogánŃkie boŃki/ ále y KrzeŃcijánŃkie obrázy w iedney licžbie zámykáiąć. WujJudConf* 44v; *CzechRozm* Av; *Bo to poŃt AeriánŃki/ á nie ChrzeŃcijánŃki. WujNT* 453; *nie mowi o poŃtách/ áni o Ńwiętách ChrzeŃcijánŃkich/ ále o ceremoniách ŃydowŃkich WujNT* 570; *KoŃcioł HieroŃolimŃki zburŃzony á ChrzeŃcijánŃki rozŃzerŃzony. WujNT* Zzzzz2v, 102, 570 *marg*, 622, 661, Aaaaa4, Cccccc, Xxxxx4.

W charakterystycznych połączeniach: *krześcijański(-a, -e) biskup* (7), *ceremonije* (3), *kapłan* (3), *kaznodzieja*, *ksiądz*, *księga*, *męczennik* (2), *mędrzec* (3), *mistrz*, *mnich*, *nabożeństwo* (3), *nauczyciel*, *ofiara*, *pentecoste* (= *Zielone Świątki*), *pielgrzymowanie*, *pogrzeb* (5), *post* (11), *prawa*, *Świątki* (5), *święta* (5), *świętość*, *święty*, *Wielkanoc*, *zakon* (2), *zakonnik* (2).

Wyrażenia: »Bog krześcijański« (31): *BielKron* 460v [2 r.]; *RejZwierc* 262, 263v; Ieden iest Bog ná niebie y ná ziemi y ná morzu Bog Chreściánki á ci Bogowie ktore chwaliće nic nie fą *SkarŻyw* 70, 73 [3 r.], 75, 101 [3 r.], 102 [2 r.], 179 (17); *LatHar* 230; O Boże Chreściánki/ rácz Zydy y Turki y heretyki oświećić/ áby poználi/ iż nie máfz Bogá práwego nád cię Bogá Chreściánkiego. *SkarKaz* 279b, 274a, 276a, 516a; *SkarKazSej* 680a, 703a [3 r.].

»cerkiew krześcijańska« (8): *OpecŻyw* 36v, 48, 176v; *KrowObr* 23v; gdy fye on tárgnął ná Mátkę moię/ ná Cerkiew świętą krześciánką *OrzList* e3v; *BielKron* 329; *OrzQuin* Y2v; *HistRzym* 40.

»doktor [= *uczony*] krześcijański« [*szyk* 10:2] (12): abowiem więtlza częlc doctorow krefciańskich poźła z pogańftwa *WróbŻółt* V v; *SeklWyzn* 3; *KrowObr* 192; *BielKron* 136v, 150v, 156v; *Mącz* 268d; *BiałKat* 386; *WujJud* 35v, 203v, Mm; *WujNT* 68.

»nowe Jeruzalem chrześcijańskie« = *Rzym* (3): vkazać nowe Ieruzalem Chreściánkie/ w ktorým napřednieyfzy ftolec kościoła fwego chciał P. Chriftus fundować *WujNT* 393, 393 *marg*, Bbbbbbb3v.

»koncilijum krześcijańskie« (4): *KromRozm III* C4; concilium chrześcijańskie, ktore jest w Duchu ś. zebrane, nie może nic stanowić, co by było przeciwnego Duchowi temu. *DiarDop* 101; *BielKron* 211; *WujJud* 157v.

»kościół [= *ecclesia*] (święty) krześcijański« [*szyk* 296:12] (308): *LibLeg* 8/133v; *FalZiołUng* V 119v [2 r.]; W tym pieniu wylicza Prorok dobrodзейftwa kościołowi krześcijańskiemu od pana boga dane *WróbŻółt* H2v, I8, T7v, T8, T8v, V7v (12); *RejPs* 128v; Wierzę też iż iest ieden prawdziwy/ y święty kościół chrześcijański/ po wzyftkim fwiecie rosprowozony/ ktory na prawdziwym fłowie bożym iest zbudowan/ y fwiątofciami od Chriftuła wfstawionymi/ y danymi/ potwirdzon y vmocznion. *SeklWyzn* Bv, Av, a3v, a4v, c2, c2v [2 r.] (16); *SeklKat* B4v, P4v, Z, Z2v; A nye nálladuyą ci błędow/ częlcyą nowych/ częlcyą ftarych Mánicheufłowych/ [...] y inych kácerzow dawno od kołcyoła póspolitego krzełciyánłkyego potępyonych. *KromRozm I* E, Cv, C4, E4v, F, H2v (12); *MurzHist* C, G3; *MurzNT* 33v *marg*; *KromRozm II* a2v, a3v, a4, a4v, b3 (13); *KromRozm III* B5v, C2, F4, H3v, H7 (13); *Diar* 49; *DiarDop* 101; *GliczKsiąż* Dv [2 r.], K8v; Duchownym mieczem obłędliwi do kołciola krzełciánłkiego bywáią przywodzeni. *GroicPorz* a2v, hv, k, ggv; Papieżowi zábroniono władnąć nád kołcioly krzełciánłkimi/ ktore fą w Egypcie/ w Libiey/ w Pentápolu/ w Alexándryey/ y w Antyochiey. *KrowObr* 17, A2v, A3 [5 r.], A3v, A4v [3 r.], B (86); *Leop kt*, HHh4, ZZzz2, VVv; *BibRadz I* 446a *marg*; *OrzRozm* F3 [2 r.], Gv, M2; záłożyli kołciół Krzełciánłki w Wielgrádzie/ y ludzi ná Krzełciánłką wiárę wiele pokrzčili. *BielKron* 343, 96, 139v, 142v [4 r.], 143, 152v (34); *LeopPrzep* C2v, D, G3v; *OrzQuin* I, Iv, I2, I2v, M4v; *SarnUzn* A3, G3; *RejAp* 103v [2 r.]; *RejPos* 23, 49, 125, 189v, 197, 286v, 349; *RejPosWiecz*² 92 [2 r.], 94v; *BiałKat* a2, 41 [2 r.], 111, 166, 173v (15); *KuczbKat* 410; *RejZwierc* 11v, 260; *BielSpr* 60; *WujJud* 84, 142, 166, 181v, 184, 206, 244v; *WujJudConf* 1, 129v, 130; *RejPosRozpr* c [2 r.]; *RejPosWstaw* 143v; *BiałKaz* G4, M4; *SkarJedn* A8, 121, 274, 300; *Oczko* 30; KOłciół Boży ktory iest w Gocyey/ kołciolowi Bożemu ktory iest

w Káppádocyey/ y wŕytkim kościołom powŕzechnym Chrześciánńkim gdziekolwiek mieŕzkáiącym *SkarŻyw* 328; *NiemObr* 85; *ReszPrz* 8, 12, 14, 16 [2 r.], 34 (12); *ReszList* 146, 157; *ArtKanc* M10, M11; Bo ná początku kościoła Chrześciánńkiego/ ŕtrzegli fię Apoftołowie/ imion vrzędow zakonu ŕtárego *WujNT* 456, *przedm* 9, s. 12, 102 *marg*, 439, 455 (11); *SarnStat* 714; *SiebRozmyśl* G4v, Kv.

»kościół(ek) [= *templum*] krześcijanański« [szyk 19:2] (21): Pan bog ieft ná mieŕtczu ŕwiętyym ŕwoim w niebie y w domu y w koŕciele krzeŕcianskim. *WróbŻołt* V7; *KrowObr* 90 [2 r.], 91, 109v, 110, 115v [2 r.] (11); ktoby vciekł do kościoła Krześciánńkiego/ áby pokoy miał. *BielKron* 158v, 144, 200v, 288v, 453; *WujJudConf* 51, 182; żeby mu było wolno/ kościoły Chrześciánńkie budowác miedzy Zydy/ tám gdzie ich niebyło. *SkarŻyw* 457, 487.

»krześcijanańskie kredo« [szyk 2:1] (3): Będę wam czytał z Dawidá Y z krześciánńkiego kredá. *MWilkHist* D4, A4v, D4.

»msza (ŕwięta) krześcijanańska« [szyk 4:1] (5): *SeklKat* X4v [2 r.]; *OrzList* e3; á zás ná náŕzę chrześciánńką Mŕzú y wieczrzą/ tym ze piłmem ŕzturmuia. *ReszPrz* 17; *WujNT* 103.

»nauka krześcijanańska« = *norma, praecepta Christiana* *Modrz* [szyk 20:9] (29): *SeklKat* A3, R4v; ále iżebyłmy poŕpolitey krzeŕciánńkyey náuki przeciw ich [kacerzy] załogam bronyąc/ czuynyeyłfymi y oŕtrożnyeyłfymi byli. *KromRozm I* L2v; *MurzHist* F3 [2 r.]; *MurzNT* 28v; *KromRozm II* b4, t4v, x3; *KromRozm III* O3; *KrowObr* A2, B3v; *OrzQuin* O2v [2 r.], Y; *RejPos* 23; *KuczKat* 9, 105, 120, 385; Tę tedy Confesiá albo wyznánie wiáry y náuki Krzeŕciánńkiej W.K.M. Pánu náŕzemu Miłóŕciwemu ofiárujemy y podawamy *WujJudConf* 15; *ModrzBaz* 65, 108v; *ReszPrz* 34; *ReszHoz* 131, 136; *LatHar* ++8v; *WujNT* 522; *PowodPr* 31.

»krześcijanański ojciec« = *papież* (1): Chcełz vŕtáwy krzeŕciánńkich Oycow/ y Dekretały od ŕwiętey y Apoftolńkiej ŕtolice poŕtánowione [...] chowác? *KrowObr* 127.

»pismo krzeŕciánńskie« [szyk 4:1] (5): *SeklKat* A2; *BielKron kt*, 4, 46; Ták wielka ieft głębokoŕć Chrzeŕciánńkiego piłmá/ co dzień bych fię miał czego w nim vczyć *SkarKaz* 81a.

»krześcijanańska prawda« [szyk 2:2] (4): *GrzegRóżn* A2; żebyłmy ŕie nie dáli zwodzić wŕzem zdrádam á obłudam kácerńkim/ ále będąc ŕpoiени w prawdziwey wierze á w miłóŕci/ záchowáliłmy prawdę Krzeŕciánńką/ ŕzczyrá á proftá *RejPosRozpr* c; Iulianus odŕtępcá wiáry Chryŕtuŕowey [...] chytro Chrzeŕciánńką prawdę y wyznánie iey gubił/ y do chwały báłwánńkiej przymuŕzał. *SkarŻyw* 392; *PowodPr* 33.

»religija chrześcijanańska« (6): *ActReg* 16; Lecz iż w rzeczách okołó wiáry y religiey ŕ. Chrzeŕciánńkiej rołkázuię Páweł S. trzymác fię náuk y ŕłow od ŕtárŕzych podánych y powierzonych *WujNT przedm* 21, s. 543 [2 r.]; *SkarKaz* 277a; *SkarKazSej* 679b.

»rycerz, rycerstwo, żołnierstwo krzeŕcijanański(e)« = *miles Christi* 2. *Tim* 2/3 [szyk 13:8] (17:3:1): *RejZwierz* bb2v, 113 [2 r.]; IZ cie Krzeŕciánńkim Rycerzem zowę káždy Krzeŕciánńki człowiecze *RejPos* A4; Bo iáko namniey odŕthąpiŕz od ŕwiętych ŕłow á od ŕwiętey náuki Páná tego [...] iuz nielza iedno muŕŕŕz ŕlábo ŕthać w thym boiu á w thym Krzeŕciánńkim rycerŕtwie ŕwoim. *RejPos* A5, A4 *żp*, A4 [2 r.], A4v, A5v, A6, B; Imię Bogá wŕzechmocnego/ A mocna obroná iego/ Toć ieft zbroiá poćciwego/ Rycerzá Krzeŕciánńkiego. *RejZwierz* 254, 254, B4, 254v, 255v *żp*, 275v, Bbb3v; *LatHar* 351; *SkarKaz* 348b.

»rzeczpospolita, rzecz wszystka krześcijańska« = *respublica Christiana JanStat* (32:1): aby dobra kościelne to jest Rzeczypospolitej krześcijańskiej w Polsce takim porządkiem szafowani byli, na co są nadani *Diar* 69, 90; *GliczKsiąż* E4v, G5, K7v, Ov; *RejWiz* A3; iż dziś oyczyzną fwą/ dziáthki/ żony/ á co więtfzego/ rzecz wlyzytkę krześciańfką ná łobie niołá *BielKron* 307v; Boże day áby to z iechánie náłze [królów z cesarzem] ku pożytku było/ nam y poddánym náłzym/ y wlyzey rzeczy pólpolitey Krześciańfkiey *BielKron* 414, 162v, 196v, 220, 220v, 236 (15); *BiałKat* 36; *RejPosWstaw* 42v; *StryjWjaz* B4; *SkarJedn* 154; *KochWrJan* 17; *OrzJan* 132; *SarnStat* 178, 922; *PowodPr* 37, 81; *SkarKaz* 679b.

»sejm chrześcijański« = *sobór powszechny* (2): Mogę do tego przydáć náukę/ powlyzechnych Seymów chrześciańfkich/ y ludzi s. którzy ná nich mieścá zásiadáli *BiałKat* 288v, 123v.

»krześcijańska spowiedź« = *Christiana confessio Modrz* [szyk 1:1] (2): A łpofob łpowiedzi Krześciańfkiey/ wyráził nam Pan Kryftus w onym łynu Márnotrátny^m y łáwnogrzelniku. *WujJudConf* 81v; *ModrzBaz* 64v.

»sprawa krześcijańska« [szyk 17:2] (19): *LibLeg* 8/132v; Abowyem wyará náłlá nye niłfczy áni zákázuye łpofobow/ porządkow/ y łpraw łwyeckich/ ktore łpráwye krześciyáńfkiey nye łá zgołá przeciwne. *KromRozm II* m3, av, a2, f3v, g3, hv (10); *KromRozm III* F2, H2v, M, N4; *BielKron* 149v; *WujJud* 202; *WujJudConf* 201v; *ReszPrz* 10.

»krześcijańska szkoła [= nauka]« [szyk 1:1] (2): dżisieylzych czáfow Hofius Kárdynał w łzkole Krześciańfkiey Miłtrz/ á żacy łá drudzy. *OrzRozm* P3v; *BielKron* 143.

»wiara (święta) krześcijańska« = *fides Christiana Miech, Mqcz, JanStat; Christiana religio Modrz, JanStat* [szyk 382:122] (504): *LibLeg* 6/79v, 160v, 11/56v, 154v; Ia Malcher pecz slyvbuya swá czełcz y szwą dobrá krzełczyyanfka wyará [...] stawycz łfyá oblyczne nazamku yego krolyewfkyey myłofczy *MetrKor* 37/3v; *OpecŻyw kt*, 6, 40, 169v, 176v; *BielŻywGlab* 9; *MiechGlab* 19, 20, 27, 47, [88]; *KłosAlg* D3v; niemáłzci indzie takich pożythkow ani zbawienia iedno w wierze krześciańskiey. *WróbŻółt* V8v, S5, S6, S7v, Xv, Y2v (10); *ComCrac* 20; *LibMal* 1554/187, 187v, 188, 189; Wyznanie wiary Chrełcijańkiei Iana Seklucziana. *SeklWyzn kt*, A, a2v, a3, B [2 r.], b2 [2 r.], g4v; *SeklKat kt*, B3v, G2, G2v, N4v [2 r.] (14); *RejKup* ł6, Eev; *KromRozm I* D4 [2 r.], K3, M, M4, N; *MurzNT* 81; *KromRozm II* e2; *KromRozm III* H6v; *BielKom* G2v; *GliczKsiąż* L4v; Práwo zábrania być temu Sędziem/ ktory ieft klętym/ wywołánym/ odłzczepieńcem wiary Krześciańfkiey *GroicPorz* b2v, d2v, h4, ii4, m; *KrowObr kt*, A4, Cv, D, 2 žp (24); *Leop* *2v; *OrzList* d4v; *OrzRozm* Lv, M2, M3v; Filo Zyd wczony nád ine był w Rzymie/ ktory był Krześciańkom przychylny/ wychwałájąc ich nabożeńftwo y łpráwę/ przeto wiele piłál kfiąg ku ozdobie krześciańfkiey wiary. *BielKron* 145v, 27, 93v, 128, 139, 139v (142); *GrzegRóżn* A2v; *Mqcz* 40d, 119c, 126a, 323a, 327d; *OrzQuin* C4, H, I2, L2 [2 r.], Ov, Aa6; *SarnUzn* A2v, F2, H6; *LeovPrzep* F2v; *RejAp* 23v, 172; *HistRzym* 79v; *RejPos* 88, 88v, 190, 190v; *RejPosWiecz*³ 96v; *BiałKat kt*, 1, 76, 81, 83v [3 r.] (19); *KuczbKat* 15, 40, 50, 145, 155, 185; *BielSpr* 57v, 61; *WujJud* A7v, B, 40, 203 [2 r.], 239v, L18; *WujJudConf* 11v, 12, 15, 38v, 51 (11); *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [143³]; Słyżzeliście tedy iákich tájemnic wiary S. Chrełcijańfkiey Pan náłz Marty á w niey wlyzytkich nas łwych náłłádowncow wczyl *BiałKaz* G2v, C4, D4, G3, I2v, I3v; *KarnNap* F, F3; *ModrzBaz* 49v, 62v; *SkarJedn* A6, A8v, 39, 94, 113 (12); *Oczko* 23v; półłál

do nich niektóre zdrayce do więzienia: áby ich [...] namową do tego zmiękczyli/ áby Chrześciánńką wiarę porzucili *SkarŻyw* 131, 20, 46, 75, 124, 130 [2 r.] (29); *StryjKron* 100, 125 [2 r.], 140, 150 [4 r.], 280 (15); *ReszPrz* 3, 13, 14, 15, 16 (20); *ReszHoz* 128, 135, 138 [2 r.]; *ReszList* 145, 152, 153, 154 [2 r.], 156 (16); *ArtKanc* M10; za Panowania iego tho Kroleftwo wiara Swieta Chrefcianfka ofwiecic ratzel. *PaprUp* Bv; [*Władysław Jagiełło*] wiari świetie hreścianfkiei [!] íam nauczel. *PaprUp* B4; *Calep* 172a; *KochFrag* 42; *OrzJan* 26, 35 [2 r.], 36; *LatHar* 375, 380; Piotr pierwsze cudo vczynił ná potwierdzenie Chrześciánńskiej wiary. *WujNT* 406 *marg*, *przedm* 4, s. 67 *marg*, 96, 121, 140 *marg* (33); *JanNKar* C2; Zupnicy/ máią bydź ludzie osiedli/ Krześciánńkiey wiary/ máiętni *SarnStat* 342, 4, 213, 218, 221, 260 (14); Dziękuie [...] zem fie w świętey wierze Krześciánńkiey vrodziwfzy/ do tego czáfu íeltem w niey przez íáfkę twoię záchowána. *SiebRozmyśl* E3v; *PowodPr* 20, 23, 28, 34, 36; *SkarKaz* 275b, 277a [6 r.], 277b, 417b, 550b; *VotSzl* A2v, A4v; *SkarKazSej* 681b, 691a, 701a, 703a.

»krześcijanańska wieczerza« = *msza w rozumieniu protestantów* [szyk 2:1] (3): Pińsz mi też o íwey krześciánńkiey wieczerzy: y tego też mnie náucz/ íáko to krześciánńką wieczerzą zowiesz/ w czym Kryftulá niemáíz? *OrzList* bv, b2.

»wyznanie chrześcijanańskie« (1): Náfze wyznánie Chrześciánńkie/ ná [*lege*: nam] pokázuie/ żeśmy wízyftko grzešny *BialKaz* B2.

»(nowy) zakon krześcijanański« = *religio Christiana* *JanStat* [szyk 43:6] (49): Przyfzygamy na thy ízwyyathe Ewangelye vedleg zakonv náfchego chrześcyanfzkyego. przesz pana boga. sztworzyczyela nyeba y zyemye. yfz pokoy [...] bądzemy chovacz. *LibLeg* 3/33v, 10/65, 90v, 113 [2 r.], 145 [2 r.], 145v (12); *WróbŻółt* aa4; *SeklWyzn* f2; íż vftmye zakon krześciánńki przez Apoštoły wífyftkyemu śwýátu myál być podan *KromRozm II* hv, b4, b4v, f, fv [2 r.], f2 (17); *KromRozm III* F6v, Q3; *OrzRozm* F4v; *BielKron* 36, 463; *GrzegRóżn* K3; [*Dorota*] będąc wzakonie Chrześciánńkim wychowána miálá dar ofobny mądrości Bożey w íobie *SkarŻyw* 124, 26, 75; *StryjKron* 125, 135; *ReszHoz* 128; *KochPieś* 12; *GrochKal* 16; ZAKON nowy Chrześciánńki zależy nawięcey w miłości. *WujNT* Ccccc4v; *SarnStat* 1086; *PowodPr* 61; *SkarKaz* 277b.

»zb(i)or, zebranie, zgromadzenie krześcijanańskie« = *ecclesia Christiana* *Mącz* [szyk 72:3] (56:14:5): *LibLeg* 8/133; *WróbŻółt* C4v, D5v, Vv, V8v, qq5; *RejPs* 16, 69, 71, 93v, 103 (13): Wtemże kościele prawdziwym/ to íelst/ z gromadzeniv chrześcijanańkim/ na íłowie bożym zbudowanym/ wierzę íż íelst ípołne pópolitowanie íednei prawdziwei wiary. *SeklWyzn* b2, d2v [2 r.]; *Ecclesia* íelst ci greckie ílowo á popoífku zgromadzenie/ y toż też zgromadzenie póstaremu zowiem kościołem/ albo zborem krześcianańkim *SeklKat* Q, P4v, Qv, Q3, X2v; *KromRozm I* B3, C4v, F3 [2 r.], L, O3; *KromRozm II* a4, a4v, bv, cv, f3v, g2v, t3; *KromRozm III* A2, A4v; *OrzList* cv; *BibRadz* *2; *BielKron* 139v; *Mącz* 99a; *SarnUzn* E4v [2 r.]; Coż tym to Kościołom álbo tym to Zbiorom Krześciánńkim ten Apoštoł íwýęty od thego Páná opowiedác raczy? *RejAp* 6v; *HistRzym* 41; A tu pátrż íáko fie y Anyeli Páńfcy/ y zbor wízytek krześciánńki/ závždy záfmući á záfrafuie z vpadku człowieká nędznego *RejPos* 249, 21v, 25, 51, 137v, 139v, 321, 341; *BialKat* 318v; *BielSpr* 58; *WujJud* B6v, 180v, 180v *żp*, Nn7v; *WujJudConf* 146v; *BialKaz* G [4 r.], Gv, G2, G2v; O Corko Syońfka/ krześciánńki zborze/ Ciefz íię z Krystá Páná/ w ímutkách cíę wípomoże *ArtKanc* A15v; *KlonFlis* A3v.

»zbor [= *templum*] krześcijański« (1): Y bluźnierstwá pełné łą Zbory Krześcijánkié/ Czego nigdy nie łyżą Bóżnice Pogánkié. *KochZg* A2.

»zbor chrześcijański« = *synod biskupi* (4): przypuszczalichmy to na rozsądek zboru chrześcijańskiego. Ktory [...] znacznie by się zebrać mógł, aniż gdzie indziej na stronie *Diar* 86, 86, 88 [2 r.].

Szeregi: »ani apostołski, ani (i) krześcijański« (3): Albo theż gdy kościoł Dijabelki y Anthykryftá Rzymkiégo/ prorocy fáłszywi názywáią/ kościołem fwięthym krześcijánkim/ á kościoł fwięty Apóstołki y krześcijánki/ kościołem przezywáią Dijabelkim. *KrowObr* C4, A2, B3v.

»besurmieński i chrześcijański« (1): Z bozey myłoczy Celfarz Thur: y ynnich wiele panstw zakonv Belfurmyenkiégo y Chrzeszczyanskié⁶⁰ [...] Dayemi wam przyaczielowy náłlemv znac przes then nasz lysth. *LibLeg* 10/145.

»Boży, (albo, i) krześcijański« (4): *KromRozm II* a2v; *KromRozm III* C2; W Kościele BOżym chrześcijánkim/ ktory oni Papielkim zowią/ káždey náuki iégo/ nie iest infzy fundáment/ iedno piłmo święte *ReszPrz* 52, 16.

»Chrystusow albo krześcijański« (1): ten kołcyoł zowymy kołcyołem Krystufowym álbo krzełciyánkim *KromRozm III* B5v.

»nie tylko izraelski ale i chrześcijański« (1): Wyławiaycie z rádością Bogá/ nie tylko iuż Izraellkiégo/ ále y Chrześcijánkiégo/ wżelkie narody *LatHar* 230.

»chrześcijański, katolicki« (1): Chrześciánkie Kátholické práwá od łámeo łą Bogá. *SkarKazSej* 699b *marg*.

»krześcijański albo lacki« (1): iż iáko wiára krześciánka álbo Lácka [...] nie z inąd, nie od infzych téż, iedno z Rzymu, y od Rzymian, do wielu páńftw krześciánkich polzłá *JanNKar* C2.

»papieski albo (ale, a nie, nie) krześcijański« [szyk 4:1] (5): *OrzList* b, d3v, e2, f2v; kazał łobie przywieść żydá iedne⁶⁰/ tákże kłędzá Ormiánkiégo/ y kłędzá też Krześciánkiégo/ ábo Papielkiégo *CzechRozm* 67v.

»krześcijański jako i (a nie, i) pogański« [szyk 2:2] (4): o sławney zaczołci nauki Liczenia rozmaici mędrzowie wiele piłali tak Pogánłczy iako y Krzełciánłczy. *KłosAlg* Av; *SeklKat* A2; *KołakSzczęł* A2; *WujNT* Aaaaaa2v. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 5 r.].

»prawdziwy, (a) chrześcijański« [szyk 1:1] (2): *SeklWyzn* a4v; znałem ié [nauki] zaprawdżiwé a Chrześcijánkié/ nie za fáłzywé abo ktoreby się od prawyi wiary odłtrzelali. *MurzHist* F3.

»szlachetny a krześcijański« (1): thák gdyż iuż rozumiełz oczci idzye/ á s kim czynić małz/ nie drzémze moy miły fláchetny á Krześciánki Rycerzu *RejPos* A4v.

2. *Taki, który przystoi chrześcijaninowi, który wynika z moralnych nakazów Chrystusa lub jest zgodny z nimi* (423) : *LibLeg* 10/154, 11/70 [2 r.]; *BielŻywGlab* n1b 8; wiara a cnota/ łą chrześcijánkié łkarby i kochanié *MurzOrt* B2; *KromRozm II* e2; *KromRozm III* l2v; *Diar* 58, 86, 87; w łzkole tego łie dzyecyę ma náuczyć co powinno będye s łiebye według wezwánya łwego krześciyánłkyego wydác á pokázác *GliczKsiąż* L4; *LubPs* V3v; *GroicPorz* A3v; Do Oycow y mátek nápomnianie krześciánłkie. *KrowObr* 149 *marg*, 6v, 159v *marg*, 194 *marg*, 199 *marg*, 237v *marg* (10); *BibRadz Gal* 5 *arg*; Wiele Hiltorykowie piłzą o iégo Krześciánłkim záchowaniu/ chocia był pogánin. *BielKron* 163, 170v, 245,

332v, 436v; tę proftotę wdzięcznie przyjmiesz/ iefli fię theż iedno łam w proftocie Krześciánfkiey kochałz *GrzegRóżn* A2, A2; *Mqcz* 120b, 301c; *RejAp* 36v, 111; *BielSat* G2v; á przetho niemożesz fię mienić [...] wiernym krześciáninem boś vczynki krześciánfkie strácił przez grzech. *HistRzym* 47v; *RejPos* A3, 113, 189v, 223, 227v (10); *BialKat* 386 [2 r.]; Ktore łą rzeczy Skrufze chrześciánfkiey potrzebne. *KuczbKat* 205, kt, 35, 130, 200; Thám zwádá/ wzgárdzenie/ á tu zálię wierna miłość á Krześciánfka życżliwość káždego zdobić musi. *RejZwierc* 122, 255; *WujJud* 18v, 58, 86, 109v, 206; *WujJudConf* 109; *RejPosWstaw* [41⁴], 42; *BudBibKaw* A3; *BialKaz* I4; gdy zaś vftąpiemy po nálnym pierwzym omyćiu od prawdziwey Chrześciánfkiey drogi [...] tedy oto zaś nálnz miły Pan pokutę świętą vftáwił *KarnNap* C3, B2v, D2; *ModrzBaz* 15, 53; inne także narody/ á zwłafzczá piątnem Chrześciánfkim ozdobione/ wteyże fię iedności zámknęli *SkarJedn* 314, [A*2], 189, 192, 385; w miłosierdziu/ łáfkáwości y w innych dofkonálnych Chrześciánfkich obyczáich kwitnął. *SkarŻyw* 117, A2v, 46, 52, 55, 71 (13); *StryjKron* 100, 562; Nie trzeba tu wfpomináć prace/ potu/ łtaránia/ pilności/ ktore táz to Societas vftáwicznie czyni około dobrego chrześciánfkiego wychowánia y ćwiczenia młodych ludzi *ReszHoz* 137; *ReszList* 153, 156, 158, 168; *BielSen* 16; *ArtKanc* H14; *ActReg* 17, 40; ábym y z lámpą wiáry dobrej/ y z oleiem vczynkow Chrześciánfkich/ záfzedł ná drogę tobie wiekuiłtemu oblubieńcowi grzełzney dufze moiey. *LatHar* 643, +3v, +++v, 19, 34, 234 (9); *WujNT przedm* 5, s. 32, 60, 529, 700 (8); *SarnStat* 1078, 1273; *SiebRozmysł* G4; Polepźzenie Krześciánfkie pierwzú ná nieprzyacielá obroná. *PowodPr* 80 marg, 14, 20, 66, 79; mieścá święte [...] náviedzác [...] rzecz iefł chwálebna/ y z dawná bárzo w nabożeńtwie Chrześciánfkim zwyczáyna. *SkarKaz* 41a, 83a, 85a, 314a, 385b, 420a, 580b; Bełli iáki [...] Ktoremeś ty odpusćił łercem Krześciánfkim *CzahTr* F4v, G3v, I2v; *SkarKazSej* 697a.

N sg f w funkcji orzecznika (4): *WujJud* 196v; Przyśięgáć ábo do tego przjwodzić nie bárzo krześciánfka *PowodPr* 48 marg, 71; *CiekPotr* 23.

W przeciwstawieniu: »krześcijáński ... pogański« (2): Niezbożne tedy łą w Krześciánńtwie rády y piłmá połpolite niktorych pochlebcow [...] Ktory głos vznał dawno Augułtyn S. nie krześciánfkim/ ále niezbożnym Pogánfkim *PowodPr* 40; *CiekPotr* 23.

W charakterystycznych połączeniach: krześcijáński(-a, -e) krzyż (2), miłosierdzie, nabożeństwo (6), napominanie (a. napomnienie, a. upominanie) (13), obyczaje (6), pobożność (15), pokora (4), posługa, posłuszeństwo, postępek (6), prostota (2), skarby, słowo (2), sprawiedliwość (2), uczciwość, uczynek (5), wezwanie, wychowanie (3), zachowanie (2), zwyczaj (9).

Wyrażenia: »cnota krześcijáńska« [szyk 39:7] (46): *ForCnR* Av; *LubPs* gg2; *RejZwierz* bb3v, 132; *BielKron* 145; *RejPos* 173, 250; *BialKat* 263v; *KuczbKat* 5; *SkarJedn* 375; Ktemu czyłtość łwoię pánieńfká oddawłzy oblubieńcowi łwemu: wtrzezwości/ w pokorze/ y innych cnotach Chrześciánfkich/ połtom y vftáwicznym modlitwám łużyłá. *SkarŻyw* 124, 57, 74 [2 r.], 87, 117, 136 (20); *LatHar* 22, 134, 235, 247, 348 (10); *WujNT* 726; *WysKaz* 41; *SiebRozmysł* G3; *SkarKazSej* 687a, 696a, 701a.

»doskonałość chrześcijáńska« [szyk 6:2] (8): *WujJud* 144v; *SkarJedn* 359; *SkarŻyw* 200; *LatHar* 264, 396, 594; Przetoż przyłtoyniey iefł miłości y dofkonáłości Chrześciánfkiey/ ráczey krzywdę y łzkodę cierpieć/ á niżli fię práwowáć. *WujNT* 591, *przedm* 35.

»jedność krześcijańska« [szyk 23:1] (24): ustanie różnica wiary i opinij, ktore by jedność chrześcijańską targać mieli. *Diar* 51; *OrzList* f3; *BielKron* 224; *BiałKat* 136; *WujJud* A3; *SkarJedn* A7, 148, 189, 220, 228 (17); *ReszList* 185; *LatHar* 631.

»miłość krześcijańska« = *Christiana charitas* *Modrz* [szyk 36:17] (53): *SeklWyzn* d2v; *KromRozm III* F2v; *LubPs* A5v; ktorzy co od Bogá máią/ nie rádźi z miłóći Krześciánńkiey bliźniemu wżyczáią/ iedno zá wklony bárzo niłkimi/ y zá dary wielkimi. *GroicPorz* B3v, C2, C3, z4v; *KrowObr* 1; *BibRadz II* 90c *marg*; *BielKron* 410; *Mqcz* 366d; *RejPos* 112v, 120, 334; *BiałKat* 171 [2 r.]; *RejZwierc* 78v, 95v; *WujJud* 33, 126, 203v; *KarnNap* A3v, C2, C4v; *ModrzBaz* 62v, 141; *SkarJedn* 39, 148, 153, 242, 335; *SkarŻyw* 409; *ReszPrz* 3, 8; *ReszHoz* 114, 123 [2 r.], 129, 130, 132 [2 r.] (15); áby mieli z czego tę chęć y chrześcijánńką w podeymowaniu y opátrowaniu pielgrzymow miłość pokázowác *ReszList* 167; *GrabowSet* A3; *LatHar* +11v; *WujNT* 607.

»nic krześcijańskiego« (2): *OrzList* a4v; Kto tu źemie to y ty widome dobrá ma zá fwoy dom/ pokoy/ y zamek/ y ná tym iuż przeftáie/ y radby áby ták zołtał: nic w nim Chrześcijánńkiego nie máłz. *SkarKaz* 207b.

»krześcijańskim obyczajem« = *po chrześcijańsku* [szyk 3:1] (4): *BielKron* 229v, 416; *BielSpr* 58; gdy tákowe ciáłá/ choć o więtlze *excepsi* záwielzone/ vcźciwie zeymuia/ y obyczáiem Krześciánńkim grzebią. *PowodPr* 80.

»pokoj krześcijański« [szyk 2:1] (3): *BibRadz* *2v; *GórnDworz* D6; *Stolicá* Cárogrocka w wielkim pokoiu Chrześciánńkim iuż po włzytkim Pogánńkim przenásładowaniu vrodzona [...] puftą być bárzo poczęłá/ y niepoślufzną á nie fpokoyną *SkarJedn* 390.

»powinność krześcijańska« [szyk 30:43] (73): *RejWiz* A3v; *LeszczRzecz* A4; *RejAp* 138; Náuká pociefzliwa o powinnołciach krześciánńkich náłzych/ cochmy powinni Pánu Bogu fwemu/ á co fwoiemu bliźniemu/ y przełożonemu fwiátá tego. *RejPos* 250 *marg*, A4, 61v, 62, 72v, 104v (48); *KuczbKat* 300, 425; *RejZwierc* 14, 32, 96, 96v, 119, 142, 179; *WujJud* A7v; *WujJudConf* 145; *RejPosWstaw* [41²]; *KarnNap* G2v; *ReszList* 167; *WerGość* 208, 209; Powinnosc Chreścianska ma bydz waznieysza nizli ta Polityka. *ActReg* 140; *LatHar* +2 *marg*, 34, 231, 663; *SiebRozmyśl* E3v.

»prawo krześcijańskie« [szyk 4:2]: (6) *KuczbKat* 145; *SarnStat* 154; Práwo ludu Chrześciánńkiego/ wie to/ iż nierządność cíielefna iest zakonem Bożym zákazána. A przecię [...] przegláda y ćierpi pófpolitych nierządnych domow [...] Ale preto [!] práwo Krześciánńkie przeciw práwu Bożemu nierządności zá dobrą nie ma. *PowodPr* 41, 2, 68; *SkarKaz* 699b.

»rzecz krześcijańska« (6): *FalZiol* V 54; *MurzHist* H2v, S2; *RejPos* 113v; *SkarJedn* 334; Bo ludzka rzecz iest zgrzelzyć: Chrześcijánńka/ grzechu przeftác: Dyabelńka/ w grzechu leżec. *LatHar* 137.

»krześcijańska sprawa« [szyk 6:6] (12): *RejPos* 70v, 172, 181v, 198, 204 (8); *KuczbKat* 300; *BielSpr kt*; choć y Doktorámi dumy fwoie podpierác y fzczyćić będą/ namniey fię tym nie trwoźcie/ naymniey fzey fpráwy chrześcijánńkiey dla tego nie opułzczáycie *ReszPrz* 10; *SarnStat* 195.

»sprawa [= władza] krześcijańska« (1): Potym fpráwował páńftwo fwe w dobrej fpráwie Krześciánńkiey/ w iedności kościołá. *BielKron* 157v.

»zbroja chrześcijańska« [szyk 1:1] (2): *SkarŻyw* 399; ZBROIA Chrześcijánńka włzytká iest duchowna. *WujNT* Ddddd.

»krześcijańska zgoda« [szyk 5:3] (8): *BielKron* 382v, 418v; *BielSat* G2v [2 r.]; *SkarJedn* 266, 352, 353; Boże fie żal ná nálże głupie chrześciány/ Iż wołá oto przeštác z niecnymi Pogány/ A niżli z łobą miełzkác/ w chrześciánfkiey zgodzie *BielSen* 15.

»żywot (a. życie) krześcijański(-e)« [szyk 15:11] (26): *BielŻywGlab nlb* 13; *MurzHist* G4, L [2 r.], Tv; *MurzNT* 111; *OrzList* e3; *RejPos* 246; *BiałKat* 218v; *KuczbKat* 70; *RejZwierc* 134v; *RejPosWstaw* [21²], [110²]v; *KarnNap* B4, Dv, D3; *SkarJedn* A5v; [św. Chryzostom] Tám nápił kšięgi o kápłánfkiey dołtoyności: y o fkrużeniu fercá: y wielce fię w cnoćiech żywotá Chrześciánfkiego w práwił. *SkarŻyw* 86, 4, 20, 353, 435, 463, 518; *GrabowSet* Q4v; Liłty nákoniec Apołtołkie báwią fię [...] częścią náukámi o pobożnym żywocie Chrześciánfkim *WujNT przedm* 31.

Szeregi: »cnotliwy, (a) krześcijański« (4): *MurzHist* L; Amor sanctus, Cnotlywá á krześciánka miłość. *Mącz* 366d; *RejPos* 204v, 233.

»dobry a krześcijański« (2): Toć yeft práwe/ dobre á krześciánfkiey żywánye przykazányá tákowego/ ktore obyczáynym zowemy *KromRozm II* k3v; *SkarŻyw* 4.

»pobożny i (a) krześcijański« [szyk 3:1] (4): iż theż bez przełtánku sie modłác/ y Chrześciánfkie á pobożne vczynki spráwuiać/ vftáwicznie ku przyięciu Ciálá B. gotowi byli. *KuczbKat* 185; *KarnNap* D3; *SkarŻyw* 20; *SarnStat* 195.

»poćciwy a krześcijański« (1): gdy iuż thy początki będziefz miał/ iż będziefz żył cnotliwym/ pobożnym/ poćciwym á Krześciánfkim żywothem swoim/ á wedle powinności swoiey *RejZwierc* 134v.

»słuszny a krześcijański« (1): ktory ieft wyrzuczon s powołánia tego/ [...] iż nie miał słufzney á Krześciánfkiey gotowości swoey. *RejPos* 241v.

»święty a krześcijański« (1): á iżby fie ku części á ku chwale iemu okázowálá fwięta á krześciánka powinność náłzá. *RejPos* 252.

»uprzejmy i chrześcijański« (1): Y tą Grekowie záłlepieni/ nigdy vprzeymego y Chrześciánfkiego fercá do zgody S. y iedności nie mieli *SkarJedn* 229.

Wyrażenie przyimkowe: »po krześcijańsku« (2): *OrzList* b; Krol Kalekucki chcąc fie zachowác po Krześciánfku/ nie iada żadney rzeczy co śmierć podeymuie/ to ieft wołow/ ptakow/ y inych tákich *BielKron* 453v.

3. *Będący chrześcijaninem, wierzący w Chrystusa (636)* : myłlylismy ze yełth pan chrześczyanłki náłego zakonv, a on bil Tvrczin thelko wnałze schathy obleczon *LibLeg* 6/190v, 7/10v, 40v, 41, 67v, 68 (49); *BierRaj* 19v; *ConPiotr* 31v; *MurzNT* A4; A Konštántyn Cefarz krześciánłki łrogo rołkazał/ po wślyłtkim páńłtwye swoim/ áby kácerłkwe kłyęgi popalono *KromRozm I* N2v; *Diar* 83, 84, 88; A gdy tego zwonu vlyłzáz dzwięk Synowie krześciánłscy áby byli łtąd nabożni. *KrowObr* 103; *RejWiz* A3; nápominaiać krześciánłkiego czyłhelniká ktorym łpółobem przychodźić ma ku pożytecznemu piłm świętych czyłtánium *BibRadz* *4, *2, *3v, *4, *6, I 481; *OrzRozm* C; *BielKron* 142v, 160v, 170v, 179, 229v (22); *RejPos* 153 [2 r.], 306; *BiałKat* b3, 186; *RejZwierc* B2, 126; *WujJud* 84v; Tákowe wślyłtki ľudzie ktorzy ták o Bogu rozumieiać/ Kátholikámi Krześciánłłkami názywamy [cytat z edyktu cesarza Hadriana] *WujJudConf* 22; *KarnNap* B3v, F4 [2 r.]; *ModrzBaz* 53v; *SkarJedn* 84, 135, 146, 187, 236, 303; w Nišbie (w Ormiánłłkwey ziemi) byłá iedná Chrześciánłłka niewiáłtá máiać mężá

pogániną. *SkarŻyw* 101, 46, 117, 353, 388, 445, 457, 517; *StryjKron* 612, 697; wízitko co bel obiecal y poprzisiągl iako prawi ChreťianŃki Pan ztrzymal iwiecei ielcze prziczinil *Paprup* C4v; *OrzJan* 27; káždy ChreťcijánŃki łędzia/ wízytke łzkody winien pierwey podiać/ niźli Kátholiká dla wyznánia wiáry ná śmierć łkázác. *WujNT* 184, *przedm* 1, s. 13, 478, 878; *KlonKr* C; *PowodPr* 20; *SkarKaz* 456b; *SkarKazSej* 679a, 680a [2 r.], 691a, 700b, 706b.

W charakterystycznym połączeniu: krześcijański czytelnik (8).

Wyrażenia: »krześcijański brat (a. braciszek)« [w tym: *moy miły* (a) *krześcijański* (34); V (39)] [*szyk* 40:4] (44): Ale ia od ciebie moy miły á kreťciánŃki brácie żadney iney zapłáty nie żądam/ iedno ábyś z wdzięcznym łercem tę moię pracá [...] przyiać raczył. *LubPs* A5v, A4v [2 r.], A5v [2 r.], A6, gg v [2 r.]; *KrowObr* Cv; *Leop* *A3v; *RejAp* AA2, AA5, BB6v, 3; A což thu tedy napilniey pámiętać małz á czo łoby vważác s they náuki małz moy miły KrześciánŃki brácie. *RejPos* 186, 140, 148, 173, 179v, 205 (17); *RejPosWiecz*² 96; *RejZwierc* 115v, 121v, 126v, 127, 129v (10); *WerGość* 227; *WujNT* *przedm* 27.

»krześcijański człowiek, krześcijańscy ludzie« = *homo a. populus Christianus* *Modrz* [w tym: V (79)] [*szyk* 156 : 147] (196 : 107): *LibLeg* 8/133, 11/160v; *OpecŻyw* 37; Tu prorok powieda o wćiŃkoch y o przeládowaniu ludzi krzeťcyánŃkich *RejPs* 82v, 94v, 146, 222v, 224v, 226; *SeklWyzn* *ktv*, 2 [2 r.], d4v, F; y my mamy rozumieć bliznego nałzego wólkeiego człowieka á zwlacza [!] krzeťciańkeiego bołmy nie iedno blizni/ ale teź bracia w panie Chriťtułię *SeklKat* M4v, I3, I4v, M4v, P4v, Z; *RejKupSekl* a2v, a7; *KromRozm I* Av, Hv, M2, [P2] [2 r.]; *MurzHist* I3, Mv, P3v; *KromRozm II kt*, a2, a3, e4v, m2, m3; *KromRozm III* A2v, D2, K3v; *DiarDop* 101; Ku KreťciánŃkiemu człowieku *Przedmowá* krotka. *LubPs* A3v *żp*, A3, S3, Z2; *KrowObr* 10v, 15v, 23v, 54v, 65v (13); *OrzList* c, d2; *BibRadz* *2, *3v, II 98b *marg*, *Eph* 5 *arg*; á pogánŃkich że to ludzi rzeczy były/ czyli świętych KrześcijánŃkich? *OrzRozm* M3v; *Przed* tymi czały Irzak Dełpot człowiek máło KrześciánŃki/ ktory Turkowi dziewczkę łwá dał zá małżonkę/ then miał trzy łyny/ Szczepaná/ Irzyká/ Łázárzá. *BielKron* 274v, 144, 145, 150v, 153v, 181 (18); *Prot* A4; *Przipátrże* fie ieno pilnie człowiecze KrześcijánŃki wólzechmocności Bożey *LeovPrzep* G4v, a2v, b2v [2 r.], F4v, K; *RejAp* 1; *HistRzym* 53v; *RejPos* A4, A6, A6v, 2, 20 (104); *BialKat* a2 [2 r.], b2v, c, 41, 213v (10); w iákich łprawách ludzie ChreťcijánŃcy w Świętá cwiczyc łie máia. (*marg*) W Świętá co Chreťcijáni czynic máia. (–) *KuczbKat* 300, 65, 140, 270 [2 r.], 345, 355, 395, 405; á tey nádętości/ á tey dáremney łzárey pychy tylko pogáni á ludzie niewierni chocia y KrześciánŃcy wżywaia á náłładiá. *RejZwierc* 139, [28²], 33, 34, 56, 93v (13); *BielSpr* 58; Powinien ielt káždy człowiek ChreťciánŃki w pićiu y w iedzeniu záwždy miarę chowác *WujJud* 190v, 47v, 144v, 192, 193v, 206v, 214v; *WujJudConf* 1v; *RejPosWstaw* [21²]v, [41⁴]; Alie nád to chreťcyánŃkym człowiekiem będąc/ małz łwe ołobne poćiechy/ ktore cię vmácźniać máia/ przeciwko łtrálliwey łmierci. *BialKaz* Cv, B2, B3v, B4, D3v, G3v, M3v, N; *KarnNap* C2v, E3v, F2v; *ModrzBaz* 4v, 53, 55v, 62v, 89 [2 r.], 135v; *SkarŻyw* 92, 461, 582; *MWilkHist* C3v; *StryjKron* 777; *NiemObr* 82; *ReszList* 145 [2 r.], 151; *WerGość* 236; *ActReg* 40; *OrzJan* 34, 104, 128; *LatHar* +5, +11v, +12, 108, 657, 661; *KołakSzczęśl* C4v; *WujNT* *przedm* 4, s. 25, 186, 238 [2 r.], 298 (16); *SarnStat* 341, 602, 1095, 1273; *PowodPr* 61; *VotSzl* A4, A4v; *CzahTr* F4v; *KlonWor* *ded* **2v, **3v.

»dusza krześcijańska« [szyk 8:2] (10): *OpecŻyw* 36v; vpomina każdą krześciyáńfką duffę/ áby fie kniem [przybytkom Pańskim] cífnęła *RejPs* 125; *MurzNTSekl* A2; *PaprPan* B; *SkarJedn* 200, 308; *SkarŻyw* 309; *LatHar* 654; Aby téz przez swoie naświétfzé Wielkonocné zwycięztwo/ raczył wywieźé duŕze wŕzyftkié chrześciáńfkí z mák czyfcowych *SiebRozmysł* L2; *VotSzl* Bv.

peryf. »język krześcijański« = *chrześcijanin* (1); á wŕzelky ięzik krześcianfki wyznawa páná Iefu Chriŕta byé odkupiciela y zbawyciela naŕzego *SeklKat* E4.

»lud krześcijański« = *populus Christianus* *Modrz*, *JanStat* [szyk 99:7] (106): *LibLeg* 10/150v; *WróbŻółt* E3, 17v, L8v, P5, R8 (18); *RejPs* 89, 119v, 141v, 159, 172 (10); *MurzHist* V; doŕtał zwirzchnoŕci wládzey nád wŕzyftkimi koŕcyoły/ y nád wŕzyftką trzoda ludu krzeŕciyáńfkyego *KromRozm III* N5v; *KrowObr* 15, 36, 41, 103, 164; Turcy y ná wodzie y ná ziemi mordowáli rozmáicie lud Krzeŕciáńfki *BielKron* 312v, 182 [2 r.], 192v, 219v, 231, 231v (12); *RejPos* 239; *KuczkbKat* 5 [2 r.], 10, 45, 205, 245, 420; *BielSpr* 57, 57v, 60; Lud/ powieda/ chrzeŕciáńfki pámiátkę Swiętych Męczeńnikow naboŕnymi Swięty obchodŕi *WujJud* 188v, 26v, 60, 66v, 85, 90v (9); *WujJudConf* 116, 118, 139v, 177v, 206v; *ModrzBaz* 30, 54v; *SkarJedn* A2, 314, 318; *SkarŻyw* 211, 518, 519; *ReszPrz* 32; *ReszList* 152; *ArtKanc* E10v, N19, R20v; *OrzJan* 29; *LatHar* 177, 276, 621, 622; gdy fię iáki ŕpor około wiáry miedzy [...] ludem Chrzeŕciáńfkim wŕzczyna. *WujNT* 460, 271, 439, 456, 460, 808; *SarnStat* 186; Ludu krzeŕciáńfkiego zacnoŕ y zwiázek z Bogiem. *PowodPr* 16 marg, 16 [2 r.], 41, 51, 59; *CzahTr* E4v; *SkarKazSej* 707b.

»narod krześcijański« = *natio Christiana* *Modrz* [szyk 20:6] (26): *FalZioł* +2v; Tedy w Hiŕpániey/ Fráncyey/ Szkocyey/ Angliey/ Sycyliey/ y inych páńŕtwach á narodŕyech krzeŕciyáńfkich ináczey dŕzyerŕá? *KromRozm I* E3v; *KromRozm III* G4; *OrzList* e, e3v; *BibRadz* *2v; *RejPos* 49; miedzy temi [janczarami] máło ich iefł coby byli s Tureckiego narodu/ iedno s Krzeŕciáńfkiego *BielSpr* 51v, 59; *ModrzBaz* 105v; *SkarJedn* A2, 155, 301, 325, 341, 354; *SkarŻyw* 115; *LatHar* 231; Iefli Kátholicka wiára iefł fałŕzywa: tedyé [...] wŕzytkie narody Chrzeŕciáńfkie prozno w Chriŕtuŕá wwierzyły *WujNT* 619, 461, 616; *SarnStat* 240; *PowodPr* 9, 12; *SkarKaz* 315b [2 r.].

Szereg: »pogański ale i (jako i, i, albo, ale, ani) krześcijański« [szyk 8:2] (10): Abowyem poŕlowye v wŕchech lyvdzy nyethilko chrzeŕczianfkych alye y poganfkych the ŕzwyebode maya *LibLeg* 11/160v; *RejPos* 254, 334; *RejZwierc* 33, 34, 167v; *ReszPrz* 96; *SarnStat* 1047; *VotSzl* A4, A4v.

a. *W połączeniu z rzeczownikami „imię”, „przezwisko”, „tytuł”, „zawołanie”* (13) : á pokáđ krzeŕciyáńfkye imyę bęđzye kazano/ doŕąd ony [przywileje] téz bez włomku ŕtác bęđá. *KromRozm III* N8v, N7v; *BibRadz* *2; *BielKron* 222, 454v; ábyŕmy rozumieli/ iáko ŕá niegodni Chrzeŕciáńfkiego przezwiŕká cí/ ktorzy nieprzyiáźni wiodá *KuczkbKat* 160; *WujJud* 137; *SkarJedn* 186, 249, 302; wyrzuciliŕmy Márcyoná/ y cí ktorzy go wyrzucili/ przy Chrzeŕciáńfkim fię tytule zoŕtali *SkarŻyw* 394, 536; *SkarKaz* Ooooo.

4. *W funkcji dzierżawczej (szeroko pojętej)* (534) :

a. *Należący do chrześcijanina lub chrześcijan, związany z nimi* (178) : *LibLeg* 6/190, 11/56; *WróbŻółt* Z3v, Z4v; *SeklWyzn* Gv; *SeklKat* Z; *GliczKsiąż* K7v; *LubPs* M; *KrowObr* 104; *RejWiz* 105v; *Nárádyn/* Krzeŕciáńfki zamek v Antyochiey obległ y dobył/ z wielkim Krzeŕciáńfkiey krwie roŕłaniem. *BielKron* 179; *Krol Sáráceńfki Hilminolin* [...] miáŕtá wŕzytki Krzeŕciáńfkie borzył y

káził. *BielKron* 279, 142v, 152v [2 r.], 178v, 179, 191v (18); *RejPos* 153; zła rzecz ieft dziećięciu chrześciánłkiemu hánować chrzełt *BiałKat* 251, 339; *KwiatOpis* B; *RejZwierc* 187; *RejPosRozpr* c2; *MycPrz* II B3; *ModrzBaz* 129; *SkarJedn* 200, 303, 324; *SkarŻyw* 40, 46, 50, 51, 193; *StryjKron* 787; *ReszPrz* 63; *GrochKal* 13; *OrzJan* 26, 91, 95; *WujNT* 537, 541, 877, 878 [3 r.]; *JanNKar* C3; *SarnStat* 247, 257, 260; *PowodPr* 52, 79; *SkarKaz* 158b, 386a, 610b; *CzahTr* Ev [2 r.], E2, F, F4v; *KlonWor* 30.

W przeciwstawieniu: »krześcijański ... pogański« (2): Otoż maćie roznicę Krześcijáńłkiego Krolełtwá od Krolełtwá pogańłkiego. *OrzRozm* L2v; *BiałKat* 339.

W charakterystycznych połączeniach: chrześcijańskie(-i, -a) *dziatki* (3), *dziecię* (3), *miasto* (3), *monarchia*, *niemowlę*, *Rzym* (4), *szkoła* (2).

Wyrażenia: »kraina, kraj krześcijański« (4:2): *KromRozm III* E3; *Diar* 86; *BielKron* 262; Z Fránciey też y z inłzych kráin Chrześciánłkich/ ná łwięta woynę wiele Xiążąt y Pánów wodą y ziemią ciągnęło *StryjKron* 290; *GrochKal* 24; *PowodPr* 30.

»krołestwo krześcijańskie« [szyk 24:12] (36): *KrowObr* 26; *RejZwierz* aa4, 108; *OrzRozm* C, D4v [2 r.], L2v, P3, P3v; *BielKron* 193; *OrzQuin* F3v, F4, K4, N, P4v (14); Co iedno było Chrześciánłkich Krolełtw/ włzytki były w Papiełstwie/ to ieft/ pod łpráwá Kołciółá Rzymłkiego. *SkarJedn* 384, A2, A3v, 148, 240; *WujNT* 860; *SkarKaz* 2b, 458a; *VotSzl* Bv; do rzádom y do łádom łwieckich/ krolełtwá Chrześcijáńłkie wnątrney łpráwy Duchá ł. potrzebuiá *SkarKazSej* 699b, 681a [2 r.].

»państwo krześcijańskie« [szyk 13:4] (17): Wthen czas karanie boze a gniew Czefársa Tvreczkie⁸⁰ na mie przislo, y miecz yego bil nad głowá moyá y nad włchem pansthwem mim Chrzełczyanłkym *LibLeg* 10/62, 7/10v, 10/65, 66v, 11/54v; *KromRozm II* bv; *Diar* 30, 86; *RejZwierz* 105v; *OrzRozm* L4v; *WujJud* 132, A3; *SkarJedn* 149; *OrzJan* 10; *WysKaz* 44; *JanNKar* C2v; *PowodPr* 26.

»krześcijańska rzeczpospolita« [szyk 2:1] (3): A przeto też więcey tego mamy żáłowác/ iz tá wáda [pijaństwo] w Krześcijáńłkich Rzeczáchpólpolitych [in Christianis respublicis] ták moc wzięłá/ że iey wlezczyć nielza *ModrzBaz* 52, 31v, 88v.

»świat krześcijański« [szyk 10:1] (11): *KromRozm I* D4, M3; *OrzList* c; *WujJud* 35v; *WujJudConf* 242; *SkarJedn* 150, 317; *WujNT* 525; *PowodPr* 33; Włzytek łwiát Chrześcijáńłki chwali Helenę mátkę Konłtántyná Cefárzá *SkarKaz* 41b, 550a.

»krześcijańskie wojsko« = *exercitus Christianus* *Modrz* [szyk 7:3] (10): *BielKron* 240, 240v, 243, 248v; *ModrzBaz* 114, 118; Cefarz Olexy pierwłzy/ zbráciwłzy łię z Turki [...] v Konłtántynopolá gdy łię nic złego wołłká Chrześciánłkie od Chrzełcian niełpodziewáły/ wiele ich pogubił *SkarJedn* 254, 258; *ReszPrz* 75; *KochWr* 22.

»ziemia krześcijańska« = *Christianum dominium* *JanStat* [szyk 16:3] (19): abi myedzi namy bil wyeczni pokoy, zobv łtron, tak yako sye wynłzych ziemiách krzeszczyaskich [!] zachowyye *LibLeg* 10/62, 6/190, 191v, 10/57v, 11/55, 55v [2 r.] (10); *MiechGlab* 7, 9; *KromRozm III* E2v; *BielKron* 180; *WujJud* 239, 242v; Dla tego ná kłztałt praw nayłpłzych w wielu ziemiách Krzełciánłkich półtánowionych włtáwiamy *SarnStat* 927, 517; *PowodPr* 60.

Szereg: »krześcijański i (jako i) pogański« [szyk 2:1] (3): Yáko łyye to we włłech zborzech y páńłtwyech pogańłkich y krzełciyanłkich [...] yáłnye pokázác może *KromRozm II* bv; *SarnStat* *4v; *VotSzl* C4. [Ponadto w przeciwstawieniach 3 r.].

b. Odnoszący się do chrześcijan(ina) jako podmiotu treści wyrazu określanego (118) : a nyebiloyemv nyeczyego zal zakrew albo za dobrodzieysthwo chrzeŝczyanskye *LibLeg* 6/190; *MetrKor* 59/75; chlyebye ziwi anyelŝky fbawyenyey ij nadzyeyo krzeŝcyanfka. *BierRaj* 20; *BielŻywGlab nlb* 13; *WróbŻolt* aa4; *RejPs* 71, 222; *SeklKat* A3; *KromRozm I Ov*; *MurzHist* E3; *KromRozm III I3v*; *Diar* 89; *KrowObr* 178v, 189v *marg*, 254; *OrzList* b4v; Tegoż roku Cefarz Kárzel piąty wyprawił sie z woylkiem [...] y Bárbároŝę poráził zá pomocą Krzeŝciánŝką *BielKron* 191, 46v, 179v [2 r.], 199v, 240, 266v (9); *OrzQuin* L4 *marg*; *RejPos* 56v *marg*, 113v; *BialKat* 143v; *KuczŝKat* 120, 250; Przyŝięgi Krzeŝciánŝkie iákie. *WujJud* 61v *marg*, Nn2; *KarnNap* A3v; *ModrzBaz* 106; *SkarJedn* A3, 220, 302, 325, 348, 387; wŝlyŝzeli ŝpiewanie Chrzeŝciánŝkie w iedney goŝpodzie *SkarŻyw* 62, 68, 74, 75, 77, 115 (11); *StryjKron* 11, 275; *OrzJan* 29, 37; ty/ ktoraŝ kápielą niebieŝką byłá wybieloná/ Duchem ŝwiętym obdárzoná/ ŝlubem Chrzeŝciánŝkim obowiázána *LatHar* 149, 626; A iz ŝprawiedliwoŝć Chrzeŝciánŝka ieŝt rzecz prawdziwie w nas będąca/ y odnawiáiąca nas *WujNT* 666, 439, 699, 869 *marg*; *PowodPr* 14 *marg*, 33, 44, 47, 56, 57, 77; A Chrzeŝciánŝkie⁸⁰ maŝeńŝtwa y dŝiatek wychowania koniec ieŝt/ Chwałá Boŝa *SkarKaz* 421a,)(4, 157b, 277a, 309a, 381a [2 r.].

W przeciwstawieniu: »pogański ... krzeŝcijański« (1): *Seym Wálny Wárŝzawŝki/ nie Pogánŝki/ ále Krzeŝciánŝki/ w Polŝce ŝtoi OrzQuin* Z3.

W charakterystycznych połączeniach: krzeŝcijańska(-i, -e) liga (2), ręka [= wládzá] (4), rzesza, sekta (2), ŝpołecznoŝć, stadło, stan (5), towarzystwo; czeŝć krzeŝcijańska (2), godnoŝć, ŝława (2).

Wyrażenia: »krzeŝcijańskie epikurstwo« [szyk 1:1] (2): Ieŝli telz ieŝtze maŝeńŝtwa ieŝt Epikurŝtwa krzeŝciánŝkie/ iáko ty powiedaŝ/ tedyć by Bog muŝiał być naprzod Epikur *KrowObr* 221v, 220v.

»wolnoŝć krzeŝcijańska« [szyk 32:1] (33): *KromRozm I D2* [2 r.], G2v *marg*, Ov, Pv; *KromRozm II mv marg*; *Diar* 30; *BibRadz II* 90c *marg*, d *marg*, Gal 5 *arg*; Poŝłał teŝ Luter wten cŝás kŝięgi o wolnoŝci krzeŝciánŝkiey wykłádu ŝwego. *BielKron* 195v, 202, 284, 326v; *WujJud* 66v, 207 [2 r.], 211v [2 r.], L12v, Nnv; *WujJudConf* 207; *OrzJan* 32, 33, 36; Wolnoŝć Chrzeŝciánŝka nie w tymci ieŝt/ ŝeby Chrzeŝciáninowi wolno było czynić co iedno chce: [...] Ale wolnoŝć Chrzeŝciánŝka naleŝy/ naprzod w wybáwieniu od niewoli grzechow. *WujNT* 661, 661 *marg*, 664 [2 r.], Ccccc4; *SkarKazSej* 698a [2 r.].

Szeregi: »krzeŝcijański a cnotliwy« (1): Ale tu wiele ná thym wieku zaleŝy/ poki go poty go/ ábychmy w nim zázwdy záchowáli poćciwe powinnoŝci ŝwoie/ á mieŝzkáli ŝobie w nim thák iáko ná náŝz ŝthan Krzeŝciánŝki á cnotliwy naleŝy *RejZwierc* 136v.

»(tak) pogański i (jako i) krzeŝcijański« (3): *RejZwierz* 1; gdyŝ ná tym wŝzytki rozumy y pogánŝkie y krzeŝciánŝkie wŝtały/ iákobychmy mogli poznác to Boŝtwa ŝwięte *RejPos* 294; Toŝ ŝię mowi o inych piŝmách/ ktore ŝá o tym rzemieŝle y policyách ták pogánŝkich iáko y Chrzeŝciánŝkich/ y náŝzych ŝwiętych. *SkarKazSej* 662b. [*Ponadto w przeciwstawieniu* 1 r.].

c. Odnoszący się do chrześcijan(ina) jako obiektu treści wyrazu określanego (238) : *LibLeg* 6/191, 191v, 10/145v, 152v, 11/13 (13): *WróbŻolt* ee3v; *SeklKat* A3; *MurzHist* E3v; *Diar* 27; *GliczKsiąŝ* K7v; IVlian znáiąc prawdeŝ/ y potym iá wzgárdził/ A wielkim Krzeŝciánŝkim przeŝládownikiem był. *RejZwierz* 14v; DEcyus Cefarz s Pánnoniey [...] okrutnik wielki Krzeŝciánŝki. *BielKron* 152v; Potykáli ŝie tedy ále z wielką ŝzkodą Krzeŝciánŝką/ gdzie Krol zábit Wládziŝław z wielkim ludem

íwoich *BielKron* 245v, 145 marg, 149v [2 r.], 152v [2 r.], 155, 170 (43); *RejAp* 78; *GórnDworz* Ii4v; *KwiatOpis* D; *KuczbKat* a2; *BielSpr* 57, 57v, 58 [2 r.]; *BudBibKaw* A2v; *WierKróc* A3v; á dáleko mniej przyłtoi to Krześcijánłkie^{mv} Panu czynić nád Krześcijány poddánemi? *ModrzBaz* 48v, 127v; *ModrzBazBud* ¶6; *SkarJedn* A6v, 145, 185, 201, 204, 402; [*Konstantyn Wielki*] słyżąc o takim morderłtwie Chrześciánłkim w Perłfyey do krolá Saborá piłł *SkarŻyw* 306, 20 [2 r.], 31, 124, 185, 223 (15); *StryjKron* 121, 290, 295, 456, 557, 722, 762; *NiemObr* 176; *Paprup* C2, I3, L2; *OrzJan* 10, 107, 130; *LatHar* 96, 177, 627, Aaa5v; możemy żądác pomocy książąt Chrześcijánłkich ná fkaranie haeretykow/ y ná obronę kościolá przeciwko im. *WujNT* 498, 256; mowi P. Bog przez Ieremiałzá/ łłowá poltráchu krześciánłkiego godne *PowodPr* 14, 12, 39; *VotSzl* B2 [2 r.]; *CzahTr* D3, H3.

W przeciwstawieniu: »krześcijański ... pogański« (1): Naprzod tedy mowimy o Krołu Krześcijánłkim/ nie o Pogánłkim *OrzRozm* L2.

W charakterystycznych połączeniach: krześcijański(-a, -e) gospodar (4), książę (5), monarcha (2), nauczyciel, nieprzyjaciel (8), pan (72), pani, prze(na)śladownik (7).

Wyrażenia: »cesarz krześcijański« (38): *RejZwierz* aa3v, 1; *OrzRozm* P4, R2; Kárzeł piąty Cefarz Krześciánłki vmárł iełł *BielKron* 238v, 62, 152, 159, 179v, 211 (18); *LeovPrzep* C2; *BielSpr* 58v; *MycPrz* II B4v; *BiałKaz* I2 [2 r.], Kv, K3v, L4v; *SkarJedn* 149, 202; *StryjKron* 100; *ActReg* 34; *VotSzl* C4; A Ty Rzymłki Monarcho RVDOLFIE łzczelliwy/ Cefárzu Krześcijánłki y Pánie cnotliwy. *CzahTr* F, D3 [2 r.].

»krol krześcijański« [szyk 52:21] (73): *Diar* 55; *GroicPorz* Bv; *LeszczRzecz* A5v; *OrzRozm* L2 [2 r.], L2v, L4v [2 r.], N2; Zebrawłzy fie cłterzey Krześciánłcy krolowie/ Káltiliyłki/ Arrágonłki/ Portugálłki/ Nawárłki/ iecháli przeciwko okrutnikowi *BielKron* 279, 56, 245v, 252, 257, 279 [2 r.] (25); *OrzQuin* Fv, K, K2v [2 r.], K3, K3v (11); *GórnDworz* C7; *HistRzym* 79v; *RejPos* A3; *KwiatOpis* C4; *RejZwierz* 43v, 44v; *WujJud* 21v, 84v; *SkarJedn* 201, 204, D6v; *SkarŻyw* 357; *StryjKron* 652; *KochJez* A3; *ReszPrz* 53; *KmitaPsal* A5v; *ActReg* 31; *OrzJan* 95 [2 r.]; *LatHar* 626; *WujNT* 73, 498 marg, Zzzzz3; *SarnStat* 1118; *CzahTr* Gv; káżdy krol Chrześciánłki korunę łwoię/ y miecz/ y moc krolewłką od Chryłtułá przez kápłaná ie⁸⁰ bierze. *SkarKazSej* 681a, 670a, 681a.

»ociec krześcijański« = *protoplasta narodów europejskich* (2): YAfet młodłzy łyn Noego/ ná zachod łłoná y ná pułnocy w Europie łzyroko pánował/ á ten iełł náłz ociec Krześciánłki *BielKron* 7, 335.

Szeregi: »krześcijański a (albo, ale też, ale też i) pogański« (4): *OrzRozm* L2, L4v; *RejZwierz* 44v; żego wielkiewy wćłciwości y wielkiewy wadze/ mieli nietyło Pánowie Chrześcijánłcy/ ále tełz y Pogánłcy. *BiałKaz* L4v. [*Ponadto w przeciwstawieniu* 1 r.].

»żydowski i chrześcijański« (1): rácz łtárodwne [!] one przełławne (Żydowłkich y Chrześcijánłkich krolow y Monárchow) cudá potężnego rámieniá twego odnowić *LatHar* 626.

Cf **CHRYSTYJAŃSKI, NIEKRZEŚCIJAŃSKI**